

חוקרים בחליפות: המדענים שמגינים על הסביבה ובמשרדי הממשלה

בין שלל העיסוקים של משרדי הממשלה, השיקולים הסביבתיים נדחקים פעמים רבות לשוליים על אף חשיבותם האדירה לבריאות ולאיכות החיים של כולנו. תוכנית "ממשק" מתמודדת עם הקושי הזה ומחברת בין המדע לממשל דרך שילוב בוגרות ובוגרי דוקטורט כיועצים סביבתיים במשרדי הממשלה

לוס אוריה מיטלמן

עמיתו ממשק בכנסת | צילום: ממשק

פונות, וחשף את התוכנית הלאומית להגנה מפני סיכונים שיטפונות. הישגיו הובילו להכללתו ברשימת 100 המשפיעים של דה מרקר לשנת 2022. ד"ר נדב לוי, בוגר מחזור ד', שיעץ בשנת הממשק שלו למשרד התחבורה במגוון נושאים, הוא כיום מנהל היחידה לתחבורה ציבורית בעיריית תל אביב-יפו והוא נכלל ברשימת 40 הצעירים המבטיחים של דה מרקר לשנת 2019. ד"ר ליהי שחר ברמן ממחזור ט', שעסקה בקידום התוכנית לפינוי התעשייה הפטרוכימית ממפרץ חיפה, היא מנכ"לית איגוד ערים להגנת הסביבה, אזור מפרץ חיפה.

בוגרים בולטים אחרים נמצאים בתעשייה ובחברות הזנק מובילות ומובילים בזירת הקליימטק והפודטק, בהם ד"ר אבי לובצ'יק, לשעבר סמנכ"ל פיתוח עסקי ב-Capital Nature וכיום מנהל ושותף ב-Noah Capital, וד"ר לי רכט, שהייתה שותפה אסטרטגית ב"סטארט-אפ ניישן סנטרל" וכיום מלווה חברות טכנולוגיה באסטרטגיית הקיימות שלהם ומשמשת כסמנכ"לית קיימות באלף פארמס.

המיונים לתוכנית "ממשק" נפתחים מידי שנה באוקטובר, ובעלי תואר שלישי או דוקטורנטים בשנתם האחרונה מוזמנים להגיש את מועמדותם.

הכותבת היא מנהלת הקהילה של תוכנית "ממשק" באגודה הישראלית לאקולוגיה ולמדעי הסביבה, והיא מלווה את בוגרי התוכנית בשנים שלאחר סיומה. היא בוגרת תואר שני בלימודי סביבה מביה"ס ללימודי הסביבה ע"ש פורטר באוניברסיטת תל-אביב, סטודנטית סביבתית, יזמת, חוקרת, מורה למינדפולנס, מדצה ומפתחת תכנים בעולמות הקיימות וה-well being האישי והחברתי. הכתבה הוכנה על-ידיה במסגרת תפקידה ב"זווית", סוכנות הידיעות של האגודה הישראלית לאקולוגיה ולמדעי הסביבה

הים ואקולוגיה וגם משפטים, כלכלה, פסיכולוגיה, אנתרופולוגיה ואפילו מדעי המוח ומדעי הרוח. חלקם באים עם ניסיון מהתעשייה או מהמגזר הפרטי ולחלקם אין כל ניסיון מחוץ לאקדמיה, אך הם נבחרים בזכות העובדה שהם מצוידים ביכולות מחקר מצוינות ובכישורים אנושיים מפותחים, שנטועה בהם מוטיבציה ליצירת שינוי לטובה באיכות החיים והסביבה בישראל והם מוכנים לעבוד קשה ולהתמודד עם אתגרים כדי להצליח בכך.

עם סיום שנת העמיתות, רבים מבוגרי התוכנית נשארים בשירות הציבורי, ואחרים משתלבים בתפקידי מפתח בממשק, בשלטון המקומי, באקדמיה ובמגזר השלישי, שם הם ממשיכים להוביל ולהשפיע.

ממשרד החקלאות עד משרד הרווחה

תוכנית "ממשק" היא חלק מ"עתודות לישראל", רשת תוכניות עתודה שהוקמו במטרה לאייש תפקידי מפתח במדינת ישראל במשרתי ציבור מקצועיים, ממלכתיים, ערכיים ומגוונים. בהתאם לכך, התוכנית פועלת תחת כל ממשלה וללא כל זיקה פוליטית, מתוך מחויבות עמוקה לתחום הסביבה ולהנגשת מדע מבוסס-נתונים למקבלי ההחלטות. "ממשק" נבנתה במודל של תוכנית העמיתות היוקרתית של ההתאחדות האמריקאית לקידום המדע (AAAS), שפועלת בארה"ב מאז שנות ה-70 של המאה שעברה ומלוות כ-250 עמיתים בשנה. רבים מבוגרות ובוגרי תוכניות אלה משתלבים עם סיומן בשורות הממשל האמריקאי ומסייעים בהטמעת הידע המדעי בקבלת ההחלטות. יישום מבנה התוכנית האמריקאית בישראל הוחלט לאור הצלחתו, והתבצע, כמובן, תוך התאמות מקומיות הכרחיות.

במהלך השנים, קשת רחבה של משרדי הממשלה ורשויות ציבוריות לקחו חלק בתוכנית "ממשק": החל מהשופטים האינטואיטיביים - המשרד להגנת הסביבה ומשרד החקלאות, דרך מנהל התכנון, משרד הבריאות ומשרד הביטחון, ועד למשרדים ואגפים שהחברות בינם לבין התחום הסביבתי עשויים להיראות מפתיעים יותר, כמו משרד הרווחה והביטחון החברתי, נציבות שירות המדינה ואגף הממונה על השכר במשרד האוצר.

משפיעים בממשק, מתקדמים אחר

במהלך שנתם ב"ממשק", העמיתים שותפים למיזמים סביבתיים עמוקים, רחבי היקף וארוכי טווח שנוגעים בחיים שלנו. כך למשל, במחזור ג', ד"ר דניאל מדר כתב את התוכנית להפקת אנרגיה מפסולת ביומסה של המשרד להגנת הסביבה. התוכנית הלאומית לכלכלה מעגלית בתעשייה של משרד הכלכלה והתעשייה, שנכתבה על-ידי ד"ר אריק ריבקין ממחזור ח', מוכיחה שעבור מפ-

"אני מנהלת סיכונים בחברה ממשלתית כבר 12 שנה ועד לרגע זה לא הבנתי את השפעות משבר האקלים על העבודה שלי", אמרה לאחרונה ד"ר נגה נאור, משתתפת בכנס שאורגן על-ידי עמיתת תוכנית "ממשק". והיא לא לבד: במשך מעל עשור נדחקו הנושאים הסביבתיים ונושאי ההיערכות למשבר האקלים לשולי העבודה במרבית המשרדים הממשלתיים, על אף שמדובר ברשת של בעיות סכוכות, שנוגעות לכל תחום בחיינו: בריאות, חקלאות, אנרגיה, צרכנות, בנייה, תחבורה, כלכלה, מוזן ועוד.

תוכנית "ממשק" פועלת כדי לצמצם את הפער הזה והיא מייצרת שיתוף פעולה יום-יומי בין הקהילה המדעית ובין קובעי המדיניות בממשלה, במטרה לחזק ולשפר את התמיכה המדעית והסביבתית בבסיס גיבוש המדיניות בישראל. איך הדבר נעשה? קודם כל, בעזרת אנשים רציניים שאיכפת להם.

"ממשק" - תוכנית ליישום מדע בממשל" הושקה ב-2011 על-ידי האגודה הישראלית לאקולוגיה ולמדעי הסביבה. בכל שנה נבחרים לתוכנית, לאחר מסלול מיון ארוך וקפדני, עד 15 עמיתות ועמיתים, כולם בוגרי דוקטורט מתחומים שונים. עמיתי "ממשק" עובדים במשך שנה במשרד ממשלתי, לצד נשות ואנשי מקצוע בכירים במשרדים, שמשמשים עבורם כמנטורים. העמיתים מובילים מחקרים, יוזמים מדיניות ומקדמים פיליוסים, שנבנים בשיתוף המשרדים. הם זוכים להיכרות עם העולם הסביבתי בישראל, מגלים מבפנים מה קורה בחלק המקצועי של משרדי הממשלה ולומדים כיצד לקדם מדיניות ציבורית. נוסף על כך, העמיתים לוקחים חלק בתוכנית ליימוד והכשרה מעמיקה בנושאי סביבה, מדיניות, מנהיגות והעצמה אישית, ובונים לעצמם רשת קשרים חזקה.

נבחרים בפניצטה, משתלבים

בתפקידי מפתח

בכל שנה מתווספים לשוק העבודה הישראלי כ-1,600 דוקטוריות ודוקטורים חדשים בכל התחומים. מתוכם, רק מעטים יגיעו לתפקידים אקדמיים ומעטים עוד יותר יגיעו למוקדי קבלת ההחלטות וישתמשו בידע הרב ובכישורי המחקר שרכשו באקדמיה כדי לשפר את החיים במדינה. למעשה, מקרב מדינות ה-OECD, ישראל מתאפיינת באחוז הנמוך ביותר של בוגרי תואר שלישי שמשתלבים במשרות בשירות המדינה.

אל תוכנית "ממשק" פונים מדי שנה מועמדות ומועמדים רבים מישראל, וגם מסיימי דוקטורט ופוסט-דוקטורט מחו"ל שרוצים לחזור לארץ. הם מגיעים מכל התחומים: ביולוגיה, כימיה, מדעי